

Wilyho môžem očakávať iba v prvých dňoch júla. Daj Boh, aby to bolo možné, lebo ináč sa, bohužiaľ, musíme vzdať akejkolvek nádeje na záchranu života väčšieho množstva našich tamojších priateľov.

Prikladám zoznamy doterajšej pošty z Poľska, resp. z pracovného tábora v Hornom Sliezsku.¹⁸⁸ Pripájam sa tiež k prosbám, o ktorých píše Leo¹⁸⁹ Nathanovi ohľadne zásielok šatstva, ako aj pokiaľ ide o uvedenie do úradu u zástupcu ženevského Červeného kríža pri tunajšej filiálke. Momentálne nie je ešte tu, ale sme informovaní, že má skoro prísť, čím by pre nás vzniklo veľmi dôležité spojenie.

Dúfam, milý pán doktor, že mi napíšete a zostávam so srdečnými pozdravmi a najlepšimi želaniami

v dokonalej úcte Vaša G.

Yad Vashem, Jeruzalem, SM 20/94

16.

1943, jún 18. Bez adresáta. (Pravdepodobne pokračovanie predošlého listu). Fleischmannová potvrdzuje správu nemeckého poradcu Wislicenyho, že sa zastavujú deportácie európskych židov, ako aj sumu, ktorá sa k tomuto viaže. Wislicenyho znova označuje za spoľahlivého partnera.

SIOVENSKO

Dnes 18. júna na poludnie som hovorila s Nathanom a z jeho obsiahleho výkladu vyvodzujem, že návrh bol prijatý a preto veľmi netrepežlivo očakávam presné správy prostredníctvom kuriérnej služby.

Pripomínam naše početné telefónické rozhovory v minulom týždni; môžete si predstaviť našu netrepežlivosť a obavy, keď sme sa kvôli zlyhaniu kuriérnej služby nemohli až do 10. t.m. oboznámiť našich tamojších priateľov so stanoviskom k návrhu.

Vzhľadom na to, že som až do 10. t.m. nemohla dostať Vašu správu, hovorila som s Wilym, ktorý sem prišiel práve 10. t.m. a predĺžil mi lehotu až do 1. júla 1943. Zopakovala

¹⁸⁸ Z Osvienčimu.

¹⁸⁹ Leo Rosenthal, spojka, kuriér.

som si s ním dohodol a on mi povedal, že až do 10. júla 1943 sú zastavené transporty na celom území Raschahu.¹⁹⁰ Kvôli presnosti opakujem ešte raz dohodu:

Zastavenie transportov od 10. mája (prvá porada k veci) do 1. júla 1943.

K tomuto dátumu prijatie návrhu.

Preddavok 200 Alafim Stefan.¹⁹¹ Tento obnos by mal byť poskytnutý tak, aby sa s ním ihneď mohlo disponovať.

Od 1. júla má byť určená lehota na zaobstarávanie prostriedkov. (Dúfam, že dostanem aspoň dva mesiace.)

Celkový obnos, ktorý sa požaduje pre zaradenie všetkých krajín v oblasti Raschah mimo Veľkonemeckej ríše, činí 2-3 000 Alafim Stefans. Tento obnos sa musí vyplátiť v splátkach, ktoré treba ešte určiť, a to vždy po Schalom-Chadaschim.¹⁹²

V prípade prijatia návrhu zostáva Willy tu, aby bol ako partner rokovania naďalej k dispozícii. Ak by mal byť, Bože chráň, návrh odmietnutý, potom Willy ide, ako oznámil, do Zorfatis Bira,¹⁹³ aby tam pokračoval v prerušenej deportácii.

Na porade v piatok 11. t.m. som mu presne zopakovala spomenuté návrhy a on mi podrobne oznámil všetky do úvahy prichádzajúce krajiny: Zorfati a ďalšie krajiny, teda aj Baruch, Enzer, Jawan,¹⁹⁴ k čomu dodal: „To sa vzťahuje aj na Miklos.“¹⁹⁵ V rámci tejto porady som sa ho opýtala, čo môže urobiť pre Poliakov. Odpovedal, že tento problém je neobyčajne ťažký a on ani nie je oprávnený, aby o ňom rokovoľ. Mám mu vraj na utorok 15. t.m. predložiť návrh a on sa pokúsi dosiahnuť, čo bude možné.

Rozhovor 15. t.m. O veľkom pláne niet nijakých nových správ a W. iba opakoval, že vraj nemohol vybaviť ďalšie predĺženie.

Čo sa týka Poľska, povedala som mu, že návrh treba formulovať jednou vetou. Prosíme a želáme si zachrániť život zvyšku priateľov v Poľsku a nájsť možnosť ako uľahčiť ich existenciu. W. odpovedal, že ide teraz do Jawan a predtým zacetuje do svojej Bira,¹⁹⁶ povedie tam so svojím šéfom príslušné rokovania a pri najbližšom rozhovore, dňa 2. júla t.r., ma bude informovať. Počas tohto rozhovoru som poukázala na veľa vecí, ktoré sa v Poľsku odohrávajú. Z jeho odpovedí nebolo celkom zrejmé nakoľko je o tamojších strašných veciach

¹⁹⁰ Územie zločina, teda okupované Poľsko.

¹⁹¹ 200 000 dolárov.

¹⁹² Za záchranu európskych židov v rámci tzv. európskeho plánu znela požiadavka na 2-3 milióny dolárov, ktoré sa mali vyplácať v splátkach koncom každého mesiaca.

¹⁹³ V Paríži (resp. vo Fruscúzsku) organizoval deportácie T. Dunnecker, ktorý bol tam pôsobil ako poradca pre židovské záležitosti. Wisliceny v tomto období v Paríži nebol.

¹⁹⁴ Bulharsko, Rumunsko, Grécko.

¹⁹⁵ Na Maďarsku.

¹⁹⁶ Do Berlína.

informovaný. V každom prípade na to reagoval tak, že urobí všetko možné, aby nám mohol doručiť priaznivý návrh.

Mala som prostredníctvom W. príležitosť nazrieť do korešpondencie, týkajúcej sa zastavenia transportov zo Slovenska, a to do listov zo septembra a októbra minulého roka. Z korešpondencie jasne vidno, že W. nekonal svojvoľne a na svoju päsť, ale že aj vtedy mal na to splnomocnenie.

Opätovne by som chcela poukázať na to, že W. sa až dodnes preukázal ako spoľahlivý partner; pretože je však predovšetkým nemecky dôkladný, nedodržanie dohody by mohlo mať najťažšie dôsledky.

Samozrejme, očakávam od Vás presné návrhy, resp. podmienky, ktoré potom na základe Vášho poverenia predložím W., lebo ako darca máte právo klásť si určité požiadavky. Prírodzene, musíte mi ponechať relatívnu voľnosť konania, lebo odtiaľ nemôžete ani situáciu, ani atmosféru posúdiť tak, ako sme to schopní urobiť my tu, ako partneri rokovania a trüchliaci ľudia. Vy viete, že ja sa poušilujem dosiahnuť čo možno najviac a istotne nesklamem Vašu dôveru.

Včera 17. t.m. sme dostali správu z Kushta.¹⁹⁷ Priatelia nám píše aj o veľkom pláne, žiaľ, mám však pocit, že celkom nechápu, že nejde o zastavenie transportov len v prípade Bratislavy, ale o ich zastavenie vôbec. Chaim¹⁹⁸ mi tiež píše, že budú môcť pomáhať iba v pomere skromnej miere. V podobnom zmysle píše Wenia.¹⁹⁹ Avšak vzhľadom na dnešný telefonický hovor s Nathanom, že Vy všetci spojenými silami splníte túto svätú úlohu, predpokladám, že oznámenie z Kushta je už asi prekonané.

Zewiah: Neochvejne pokračujeme vo svojej práci. Do dneška sa k nám dostalo asi 200 väzňov, asi polovica z nich je už v Maďarsku. Potrebné prostriedky sme poskytli čiastočne my a potom aj z finančných prostriedkov z Kushta. Dnes sme dostali správu, že na hraniciach je asi 50 väzňov, takisto z Bochnie; dúfame, že ich prevezmeme v najbližších dňoch. Táto práca je spojená s nesmierne veľkým Sekanah²⁰⁰, pretože tunajší Mischaroth,²⁰¹ prírodzene, nesmú o tom vedieť; to by pre nás mohlo byť katastrofálne. Napriek tomu treba túto prácu vykonať, lebo ide o naozaj jedinú zmysluplnú pomoc. Väzni zatiaľ prišli z týchto miest: Rzeszów, Krakov, Bochnia, Stryj, Varšava (všetko poľskí priatelia). Ako sa zdá, pre Schlichim boli tieto cesty ľahšie dostupné. Schlichim stále vysielame, aby vypátrali nové

¹⁹⁷ Z Istanbulu.

¹⁹⁸ Chaim Barlas – reprezentant Židovskej agentúry v Istanbulu.

¹⁹⁹ Wenia Pomerantz (neskôr prof. Hašari) – reprezentantka Židovskej agentúry v Istanbulu.

²⁰⁰ S nesmierne veľkým utajením.

²⁰¹ Poľcia.

cesty, napriek tomu sme sa nedokázali s týmto problémom vyrovnáť. Určité osoby sa podarilo nájsť iba v mimoriadnych prípadoch; vo všeobecnosti preberáme väzňov tak, ako nám ich na hraniciach odovzdávajú.

Priateľ Landau,²⁰² ktorý je s celou rodinou takisto v Maďarsku a o ktorom som informovala v mojej poslednej správe, nám oznámil, že pomoc by sa mohla poskytnúť aj tak, že potrebné peniaze dostanú tamojšie tábory. Dôvod je nasledovný: Priateľov z tamojších táborov dávajú k dispozícii tamojším árijským podnikom na prácu, za čo treba nemeckým úradom zaplatiť za osobu a deň 5 Zl. Príjem našich priateľov činí však iba 2-3 Zl., takže treba dokladať tak na úhradu manka, ako aj za vydržiavanie priateľov. Preto je potrebné poslať im peňažnú pomoc a takto zachrániť životy priateľov. To si prirodzene vyžaduje obrovské prostriedky a ja pevne dúfam, že aj vy sa spojenými silami snažite toto veľké záchranné dielo uskutočniť.

Pokiaľ ide o Ella:²⁰³ Momentálne transporty nehrozia. To, prirodzene, tiež úzko súvisí s našimi rokovaniami s W. Tunajšia atmosféra je, samozrejme, stále veľmi stiesnená, neprejde ani deň bez strachu. V táboroch je teraz umiestnených asi 4000 priateľov. Pre Vašu informáciu Vám oznamujem, že tábory sú spravované výborne, dokonale zvládajú pridelené úlohy, čo oceňujú dokonca aj najvyšší Raschim.²⁰⁴ Veľmi dobrý je pracovný výkon, aj duch v táboroch, relatívne dobré sú tiež psychologické postoje. V nedávnej minulosti sa podarilo presadiť dôležité zlepšenia, a to na kultúrnom a športovom poli. Bude Vás istotne zaujímať, že práve včera vládny komisár táborov povolil zriadiť kurzy pre Jeladim.²⁰⁵ Nanajvýš dôležité je, že dostávame pomoc aj pre tábory. Zásadný význam má otázka ubikácií a zlepšenia stravovania. Nakoľko denne rastie počet ľudí v táboroch, je neobyčajne dôležité mať nevyhnutné prostriedky a tak môcť splniť všetky s tým súvisiace záväzky

Prípomínam moje správy z 9. mája a 1. júna: viete aké náročné záväzky sme museli prevziať najnovšie v apríli t.r., aby sme odvrátili hroziace nebezpečenstvo transportov. Je Vám tiež známe, že sme si museli vypožičať potrebné peniaze, lebo, samozrejme, nemohli sme naše obchody realizovať na úver, resp. na sľub. Očakávame preto veľmi netrpezlivo vybavenie našich žiadostí, resp. uskutočnenie našich pokynov z 9. mája a 1. júna t.r.; v tomto smere nesmie, božechráň, dôjsť k žiadnym priesťahom.

²⁰² Ide pravdepodobne o Moše Landaua.

²⁰³ O Slovensko.

²⁰⁴ Najvyšší vládny predstaviteľ.

²⁰⁵ Ide o Júliusa Pečúcha, ktorý bol komisárom pre židovské pracovné tábory.

Končím moju dnešnú správu azda v historickom okamihu, nakoľko Vaše dnes telefonicky prisľúbené schválenie návrhu dáva vyhliadky na to, že sa takto podarí zastaviť tú strašnú ničivú akciu. Ak sa nám podarí veľké dielo ľudskej lásky, budeme môcť vari povedať, že sme nežili nadarmo.

Gisi

Yad Vashem, Jeruzalem, SM 20/94

17.

1943, júl, 1. V liste Nathanovi Schwalbovi G. Fleischmannová píše o chystanej návšteve manželky ministerského radcu I. Kosu vo Švajčiarsku a o nádejách, že sa zintenzívni pomoc pre pracovné tábory.

Milý Nathan,

práve som sa dozvedela, že k Vám ide kuriér, preto rada využívam túto príležitosť, aby som Vám napísala.

Predovšetkým mám veľkú prosbu: Tá matka, pre ktorú ste poslali prospekty chlapčenských internátov, čoskoro so svojím chlapcom navštívi Sallyho, aby chlapca umiestnila v tamojšom internáte.²⁰⁶ Prosím Vás teda, aby ste sa dámy ujali, lebo je to manželka jedného člena vlády. Okrem toho má jej manžel rozhodujúce slovo v otázkach transportov a je žiadúce, aby dáma nadobudla dojem, že som svojich tamojších priateľov informovala, že sme jej za jej dôležitú sprostredkovateľskú úlohu zaviazaní vďakou.

Dáma bude žiť pravdepodobne v Montreux, ohlásí sa tiež u Huga²⁰⁷ a prosím inštruovať aj jeho, aby sa k nej správal prívetivo a ak bude treba, bol jej nápomocný. Musím zdôrazniť, že tá dáma tam zostane iba krátko a pri jej návrate istotne urobí na jej manžela

²⁰⁶ Ide o manželku ministerského radcu Izidora Kosu, ktorý, ako vysoký úradník, mal možnosť ovplyvniť, a teda aj spustiť mechanizmus transportov. Pracovná skupina sa rozhodla prostredníctvom A. Steinerja a G. Fleischmannovej nadviazať s pani Kosovou kontakt. Za rôzne služby, ale predovšetkým za finančnú odmenu a pomoc vo Švajčiarsku pre jej syna, mala pôsobiť na svojho manžela, aby sa pričinil o zastavenie deportácií. Pri ceste do Švajčiarska pani Kosovú nemeckí colníci zadržali. Zistili, že prenáša listok písaný v hebrejčine, v ktorom Fleischmannová žiadala N. Schwalba o pomoc pre Kosovú. Celá aféra mala vážne následky nielen pre manželku radcu, ale najmä pre neho samotného: bol odvolaný z funkcie. Pre Fleischmannovú to bol začiatok jej konca.

²⁰⁷ V kódex a spojeniach v archíve Sallyho Mayera je pod pojmom Hugo uvedená pomocná židovská organizácia operujúca pod skratkou HUEFS. S najväčšou pravdepodobnosťou však môže ísť aj o Huga Donnerbauma z Montreux, ktorý spolupracoval vo finančných transferoch.